

Вікторія Богдан

*Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України, м. Київ
vikabogdan911@mail.ru*

Жанна Матюх

*Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України, м. Київ
g_a_tta@mail.ru*

ЗАГАЛЬНІ ПЕРСПЕКТИВИ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ПРОБЛЕМ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Сучасний період розвитку суспільства характеризується стрімким розвитком інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), що інтегруються в усі сфери життєдіяльності – економіку, промисловість, науку, культуру, освіту. Упровадження новітніх технологій, масове поширення персональних комп'ютерів та їх «наступників» (ноутбуків, нетбуків, планшетних ПК, смартфонів та ін.), розвиток комунікаційних мереж, веб- і хмарних технологій забезпечує поширення інформаційних потоків, сприяє утворенню глобального інформаційного простору, становленню інформаційного суспільства, суспільства знань.

Різні аспекти інформаційного суспільства розглядали вітчизняні й зарубіжні дослідники: Д. Белл, В. Биков, В. Гавловський, А. Гальчинський, Н. Гендіна, В. Жукова, В. Іноземцев, М. Кастельс, Д. Лайон, А. Ракітов, Е. Тоффлер, В. Цимбалюк та ін.

Проблеми інформатизації освітньої галузі, як невід'ємної складової становлення суспільства знань, відображено в роботах В.Ю. Бикова, А.М. Гуржія, В.В. Дивака, М.І. Жалдака, Л.А. Карташової, Т.І. Коваль, В.В. Лапінського, О.І. Ляшенка, Н.В. Морзе, Ю.І. Машбиця, С.А. Ракова, О.В. Співаковського, О.М. Спіріна та ін.

Серед зарубіжних науковців, які досліджували проблеми запровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освіту, варто відзначити таких вчених, як Р. Кроуфорд, Дж. Паркінсон, С. Пейперт, К. Річардс, Д. Рейнольд, Р. Хамільтон.

Упровадження інформаційно-комунікаційних технологій у галузь дошкільної освіти – одна з найновіших актуальних науково-педагогічних проблем.

Як зазначає Даценко О. [3], інформатизація дошкільної освіти – процес цілком об'єктивний і неминучий. Поява у дошкільних навчальних закладах високотехнологічних засобів навчання та розвитку (відеокамер, комп'ютерів, цифрових проекторів, мультимедійних дощок та ін.) сприяє формуванню нового інформаційно-освітнього середовища. Відзначається розширення виробництва освітніх мультимедійних продуктів для дошкільнят: комп'ютерних ігор, електронних енциклопедій, мультфільмів, навчальних відеофільмів та програм, сайтів і т.д. Певною мірою зростає інтерес педагогів і фахівців дошкільної освіти до ІКТ і можливостей використання їх у професійній діяльності.

На доцільності й важливості інформатизації дошкільної освіти наголошено у низці державних нормативно-правових документів.

У «Національній доктрині розвитку освіти» зазначено, що пріоритетом розвитку освіти є впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, що забезпечують подальше вдосконалення навчально-виховного процесу, доступність та ефективність освіти, підготовку молодого покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві.

У межах реалізації Державної цільової соціальної програми розвитку дошкільної освіти на період до 2017 року (затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 13 квітня 2011 р. № 629) передбачено забезпечення дошкільних навчальних закладів універсальними навчально-комп'ютерними комплексами, підключенням до мережі Інтернет.

У документі «Реформа системи освіти в рік освіти та інформаційного суспільства» [11] зазначено, що першочерговим завданням реформування системи освіти є створення єдиного освітнього простору, удосконалення системи управління освітою, а також визначено пріоритети подальшого реформування дошкільної освіти України, серед яких – оновлення змісту і запровадження новітніх технологій, сприяння впровадженню у роботу дошкільних навчальних закладів експериментальної та інноваційної діяльності та ін.

У «Концепції розвитку освіти України на період 2015-2025 років» [6] однією з цілей визначено до 2020 року забезпечення навчальних закладів всіх рівнів широкодіагональним Інтернетом. Передбачається щорічне визначення мінімального переліку (стандарт забезпеченості) ІТ-засобів та ІТ-сервісів, потрібних для використання у сфері освіти.

У Базовому компоненті дошкільної освіти (нова редакція) у варіативній складовій введено освітню лінію «Комп'ютерна грамота», яка передбачає формування комп'ютерної грамотності дошкільників.

До основних цілей інформатизації ДНЗ належать: підвищення якості, доступності та гнучкості освіти; підвищення ефективності управління; формування ІК-компетентності та інформаційної культури

суб'єктів дошкільної освіти. Інформатизація дошкільного навчального закладу передбачає використання ІКТ в адміністративній, фінансово-господарській, педагогічній та методичній діяльності й охоплює всіх учасників освітнього процесу: вихованців, батьків (або осіб, що їх замінюють), педагогічних та адміністративних працівників.

Проблема використання ІКТ в дошкільному навчальному закладі – нова і складна, вимагає вивчення й наукового обґрунтування. Серед дослідників, які вивчали можливості застосування ІКТ у процесі навчання дітей дошкільного віку, – Л. Босова, Ю. Горвіц, А.Горячев, О. Даценко, О. Зворигіна, С. Іванова, Н. Кириченко, О. Кореганова, Г. Лаврентьева, Т. Марковська, В. Моторін, С. Новосьолова, Ю. Первін, Т. Поніманська та ін.

На думку дослідників [7], однією з найважливіших умов, чому застосування ІКТ є перспективним в освітньому процесі ДНЗ – це його навчальна функція. Використання ІКТ дозволяє створити умови, за яких дитина може засвоїти не одиначне поняття або конкретну навчальну ситуацію, а узагальнене уявлення про всі схожі предмети або ситуації. Відтак, у дитини формуються такі важливі операції мислення, як узагальнення та класифікація предметів за певними ознаками.

Марковська Т.В. наголошує на можливості вже в дошкільному періоді розвитку дитини оволодіти комп'ютерними технологіями за умови, якщо комп'ютерні засоби не матимуть для неї шкідливих наслідків. При цьому, в побудові діалогу «дитина – комп'ютер» дослідниця вбачає провідною роль педагога [8].

Розвиток інформаційно-комунікаційної компетентності (ІК-компетентності) педагогів дошкільної освіти, їх оволодіння інформаційно-комунікаційними технологіями дозволить повною мірою використати потенціал ІКТ на заняттях, у вихованні й розвитку творчих здібностей дитини, формуванні її особистості, збагачення інтелектуальної сфери. Інтерес дітей до мультимедійних технологій створює додатковий мотиваційний фактор, дозволяє зацікавити й активізувати їх увагу й пізнавальний інтерес.

Упровадження ІКТ сприяє вдосконаленню підходів до організації діяльності освітнього закладу та управління ним. Застосування інформаційних технологій у системі управління освітою є особливо необхідним, оскільки саме управлінські рішення спроможні змінити всю систему в цілому, а від їх правильності та своєчасності залежить ефективність системи освіти. Одним із методів удосконалення системи управління освітою є впровадження новітніх інформаційних систем. Це дозволяє оптимізувати процес обміну інформацією, документообігу, прийняття ефективних управлінських рішень.

Затребуваність використання ІКТ змушує навчальні заклади постійно збільшувати фінансові витрати на придбання та обслуговування апаратного й програмного забезпечення. Зарядити проблемі частково можуть *хмарні сервіси*, які за певних умов дозволяють економити кошти, спрямовуючи їх лише на оплату хмарних послуг, а в разі використання безкоштовних сервісів – переважно на навчальний, управлінський чи інші процеси. Безкоштовними рішеннями, що можна використати, зокрема, і в дошкільній освіті, є хмарні сервіси Google, Microsoft Office 365, вітчизняний портал «Класна оцінка».

До основних переваг хмарних сервісів відносять: доступність, низьку вартість (або безкоштовність), часову економічність, гнучкість, надійність, безпечність, великі обчислювальні можливості. Зважаючи на переваги хмарних сервісів, можна їх досить вдало використовувати в діяльності дошкільного навчального закладу, зокрема шляхом упровадження електронного документообігу (листування, ведення електронних записників, щоденників і журналів, спільна робота над документацією тощо), організації взаємодії між суб'єктами діяльності закладу (створення особистих кабінетів, інтерактивних приймалень, віртуальних кабінетів, тематичних форумів) та ін.

Використання хмарних сервісів в управлінській діяльності керівників ДНЗ відкриває ряд суттєвих переваг: ефективне управління процесами і ресурсами; забезпечення доступної комунікації; підвищення ефективності основних видів діяльності; прийняття більш ефективних управлінських рішень; підвищення об'єктивності в оцінці діяльності педагогів; економія часових, матеріальних і людських ресурсів; скорочення обсягу рутинної роботи [1; 2] та ін.

Нині особливого значення набуває усвідомлення керівником сучасного ДНЗ принципово нових вимог до організації управління, його готовність використовувати інформаційно-комунікаційні технології у своїй професійній діяльності. Важливою науково-педагогічною проблемою стає формування професійної компетентності управлінця в умовах інформатизації дошкільної освіти, що вимагає зміни змісту існуючої системи підготовки управлінських кадрів, створення сприятливих організаційно-педагогічних умов для впровадження сучасних ІКТ в дошкільних навчальних закладах.

Окрім визначення необхідності інформатизації дошкільної освіти, переваг і можливостей використання інформаційно-комунікаційних технологій в дошкільних навчальних закладах, аналіз джерельної бази дозволив виявити низку проблем і *суперечностей*:

– між необхідністю розбудови інформаційного суспільства й недостатнім рівнем комп'ютеризації та інформатизації дошкільної освіти;

– між широким спектром можливостей використання сучасних ІКТ для організації й підтримки процесу навчання дітей дошкільного віку та недостатнім розробленням відповідного методичного супроводу;

– між визнаним потенціалом використання ІКТ у підвищенні якості освіти та недостатнім рівнем готовності й компетентності вихователів ДНЗ до використання цих технологій у професійній діяльності;

– між широкими можливостями використання ІКТ в управлінській діяльності та недостатнім рівнем інформаційно-комунікаційної компетентності управлінців галузі дошкільної освіти;

– між високими вимогами до професійної компетентності педагогічних і управлінських кадрів галузі дошкільної освіти та реальним рівнем їх підготовки і т.д.

Необхідність розв'язання цих та інших суперечностей зумовлює актуальність проведення ґрунтовних науково-педагогічних досліджень проблем інформатизації дошкільної освіти. Зокрема, ми вбачаємо доцільність й перспективність досліджень за наступними напрямками:

– вивчення дидактичних можливостей використання ІКТ в роботі з дітьми дошкільного віку;

– розроблення психолого-педагогічного, методичного супроводу впровадження ІКТ в навчально-виховний процес дошкільного навчального закладу;

– формування й розвиток інформаційно-комунікаційної компетентності педагогів ДНЗ (вихователів, вихователів-методистів);

– формування й розвиток інформаційно-комунікаційної компетентності управлінців галузі дошкільної освіти та ін.

Серед іншого, варто зазначити також актуальність досліджень щодо розроблення й обґрунтування науково-методологічних і теоретико-методичних основ використання інформаційно-комунікаційних технологій в умовах розвитку нової концепції – інклюзивної освіти, для всебічного розвитку й повноцінної інтеграції дітей з особливими потребами в систему суспільних відносин [4; 9; 10].

Важливою проблемою також є розроблення психолого-педагогічних та ергономіко-педагогічних вимог до електронних освітніх ресурсів, що розробляються для дітей дошкільного віку, унормування цих вимог шляхом створення відповідних стандартів. Варто відзначити, що наразі стандартизація та щонайменша уніфікація підходів до визначення якості навчальних комп'ютерних програм, засобів, систем, особливо в сфері дошкільної освіти, залишається досить низькою [5].

Відкритим також залишається питання розроблення санітарно-гігієнічних вимог до використання інформаційно-комунікаційних технологій в роботі з дітьми дошкільного віку. У чинному стандарті ДСанПіН 5.5.6.009-98 – Державні санітарні правила та норми «Влаштування і обладнання кабінетів комп'ютерної техніки в навчальних закладах та режим праці учнів на персональних комп'ютерах» – не відображено вимоги для цієї вікової категорії. Однак, розроблення відповідних стандартів є прерогативою Міністерства охорони здоров'я України, і не може бути реалізована в межах науково-педагогічних досліджень.

Отже, упровадження інформаційно-комунікаційних технологій в дошкільну освіту може сприяти покращенню організації освітнього процесу; поліпшенню якості дошкільної освіти; підвищенню фахової майстерності педагогів, розвитку креативності, адаптованості та інноваційності; формуванню ІК-компетентності суб'єктів дошкільної освіти; удосконаленню управлінської діяльності, підвищенню ступеня її прозорості та якості; забезпеченню взаємодії з батьками й громадськістю і т. ін. Упровадження ІКТ має стати невід'ємним складником діяльності навчального закладу, оптимізувати й значно підвищити ефективність внутрішніх процесів. Рівень комп'ютеризації разом із компетентним кадровим забезпеченням є вирішальним показником дієздатності сучасного дошкільного навчального закладу.

Список використаних джерел

1. Богдан В.О. Оптимізація управління дошкільним навчальним закладом засобами хмарних технологій [Електронний ресурс] / Богдан В.О. // Матеріали Звітної наукової конференції Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України. – К.: ІТЗН НАПН України, 2015. – Режим доступу:

http://conf.iitlt.gov.ua/Images/Files/Tezy_Bogdan%20V_178_1426070574_file_178_1426159582_file_2015_178_1426070574_file_178_1426159582_file.doc

2. Богдан В.О. Перспективи впровадження хмарних технологій в дошкільній освіті [Електронний ресурс] / Богдан В.О. // Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих учених «Наукова молодь-2014». – К.: ІТЗН НАПН України, 2014. – Режим доступу: http://conf.iitlt.gov.ua/Images/Files/Bogdan_95_1417554244_file.doc

3. Даценко Т.О. Інформаційно-комунікативні технології в дошкільній освіті: перспективи та ризики впровадження / Даценко Т.О. // Наукові записки НПУ ім. М. Гоголя. - Сер. Психолого-педагогічні науки. – 2012. – № 3. - С. 18-20.

4. Запороженко Ю.Г. Використання засобів ІКТ для підвищення якості інклюзивної освіти / Запороженко Ю.Г. // Інформаційні технології в освіті: Зб. наук. праць. – Херсон: ХДУ, 2013. – № 15. – С. 138–145.

5. Запороженко Ю. Г. Розвиток міжнародних стандартів у сфері інформаційно-комунікаційних засобів навчання / Ю. Г. Запороженко // Вища освіта України. – К. : ТОВ «Гнозіс», 2011. – Додаток 2 до № 3, том IV (29). – С. 97– 105.

6. Концепція розвитку освіти України на період 2015-2025 років [Електронний ресурс] . – Режим доступу: http://www.naiu.kiev.ua/files/zakon_ukr/proek-rozvs-osvitu.pdf

7. Ляшенко С. Інтеграція інформаційно-комунікаційних технологій у освітній процес / С. Ляшенко, З. Зінченко // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2013. – №7. – С. 16-27.

8. Марковська Т. В. Стан і перспективи впровадження ІКТ в практику дошкільної освіти / Марковська Т.В. // Комп'ютер у школі та сім'ї. – №1. – 2012. – С. 29-32.

9. Матюх Ж.В. До проблеми використання засобів ІКТ в інклюзивному середовищі дошкільного навчального закладу[Електронний ресурс] / Матюх Ж.В. // Матеріали Звітної наукової конференції Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України. – К.: ПТЗН НАПН України, 2015. – Режим доступу: http://conf.iitlt.gov.ua/Images/Files/Tezu%20Matuh_172_1425984725_file.doc

10. Матюх Ж.В. Можливості використання ІКТ в інклюзивному дошкільному навчальному закладі [Електронний ресурс] / Матюх Ж.В. // Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих учених «Наукова молодь-2014». – К.: ПТЗН НАПН України, 2014. – Режим доступу: http://conf.iitlt.gov.ua/Images/Files/Matuh%20tezu_77_1417370861_file.doc

11. Реформа системи освіти в рік освіти та інформаційного суспільства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.mon.gov.ua/ua/activity/education/1454/reformaosvitivrikosviti1/>

Анотація. Богдан В., Матюх Ж. Загальні перспективи науково-педагогічних досліджень проблем інформатизації дошкільної освіти. Авторами розглянуто питання доцільності й важливості інформатизації дошкільної освіти, окреслено основні державні документи в цій сфері. Визначено цілі й напрями інформатизації дошкільної освіти, серед яких – впровадження ІКТ в навчально-виховний процес та управління ДНЗ, формування й розвиток ІК-компетентності суб'єктів дошкільної освіти. Охарактеризовано основні переваги впровадження хмарних сервісів у процес управління ДНЗ. Визначено низку проблем і суперечностей інформатизації дошкільної освіти. Виокремлено перспективні напрями науково-педагогічних досліджень проблем інформатизації дошкільної освіти.

Ключові слова: науково-педагогічне дослідження, інформатизація освіти, дошкільна освіта, хмарні сервіси.

Аннотация. Богдан В., Матюх Ж. Общие перспективы научно-педагогических исследований проблем информатизации дошкольного образования. Авторами рассмотрен вопрос целесообразности и важности информатизации дошкольного образования, обозначены основные государственные документы в этой сфере. Определены цели и направления информатизации дошкольного образования, среди которых – внедрение ИКТ в учебно-воспитательный процесс и управление ДУЗ, формирование и развитие ИК-компетентности субъектов дошкольного образования. Охарактеризованы основные преимущества внедрения облачных сервисов в процесс управления ДУЗ. Определен ряд проблем и противоречий информатизации дошкольного образования. Выделены перспективные направления научно-педагогических исследований проблем информатизации дошкольного образования.

Ключевые слова: научно-педагогическое исследование, информатизация образования, дошкольное образование, облачные сервисы.

Summary. Bogdan V., Matyukh Zh. General perspectives of scientific pedagogical researches of the problems of informatization of preschool education. The authors examine the expediency and importance of informatization of preschool education, outline the main state documents in this area. The goals and directions of informatization of preschool education are defined, including the introduction of ICT in the educational process and management, the formation and development of digital competence of the participants of preschool education. The main benefits of cloud services implementing in the preschool management are characterized. A number of problems and contradictions of informatization of preschool education is defined. The perspective directions of scientific and pedagogical researches of problems of informatization of preschool education are appointed.

Key words: scientific and pedagogical research, informatization of education, preschool education, cloud services.